
**"Sekty nejsou nebezpečné pro společnost,
ale pro jednotlivce," říká teolog Aleš Opatrný**

**"Sekty nejsou nebezpečné pro společnost, ale pro
jednotlivce," říká teolog Aleš Opatrný**

Jaká je podle Vás role náboženství ve světě a myslíte, že se svět celkově sekularizuje, nebo spíše odvrací od tradičních k netradičním formám náboženství?

Myslím, že se na to nedá odpovědět jednou větou, protože je velký rozdíl např. mezi Evropou a Spojenými státy. Natožpak mezi Latinskou Amerikou nebo Asií. Taková šalamounská odpověď by byla, že v některých částech světa se lidé od organizovaného náboženství odvracejí, v jiných částech světa si bez náboženství život vůbec nedokáží představit, a jakkoliv mluvíme o světě jako o globální vesnici a obecně o globalizaci, tak v náboženství bych byl pro velmi pestrou mapu.

Když to tedy obrátíme k Evropě, jak si vysvětlujete, že např. v České republice je velký boom esoterické a jiné literatury? Není to známka přesunu od tradičních k netradičním formám náboženství?

Jako v mnoha jiných věcech jde o patnácti až dvacetileté zpoždění za západní

Evropou, kde tento jev zaznamenávali a možná ještě ve větší míře. Samotné množství je překvapivé. Je však otázkou, do jaké míry to charakterizuje náboženskou úroveň lidí. Protože nesmíme zapomenout, že „esoterická“ knihkupectví vidíme ve městech od třiceti tisíc obyvatel nahoru. Existuje spousta lidí, kteří s nimi nepřijdou do styku a my vlastně nevíme, čím se kromě Novy a Blesku „žíví“.

Když se podíváme konkrétně na ČR, pak se traduje, že tu mělo náboženství po revoluci velký kredit. Myslíte si, že byl způsoben činností církví v době komunismu nebo spíše dílem osobností, které se angažovaly v disentu?

Já si tohle vůbec nemyslím a už patnáct let se snažím tuto myšlenku korigovat. Podle mě je třeba vše rozdělit do tří nebo čtyř kroků. První krok je doba 1985-1989, kdy nabídka církví znamenala smysluplnou alternativu na rozdíl od

mnohého nesmyslna. Charakteristická je zkušenost jednoho mého kolegy kněze, který vezl stopaře a ten vyjádřil vztah lidí k církvím slovy: „To než s nimi, to radši s vámi.“

Druhým bodem je přelomová chvíle 1989-1990, svatořečení Anežky a začátek nové éry. Tam vystoupily symboly, které mohly mít nejrůznější náplň. V tom přerodu, kdy nebylo jasné, na koho vsadíme, tady najednou byl nějaký symbol – náboženský, národní, ušlechtilý a v některých částech (a mám na mysli hlavně Prahu) silně akceptovaný. Jinde samozřejmě také, ale vždy je rozdíl mezi městem a „Zadní Lhotou“.

Pak přišla chvíle zájmu o věc tabuizovanou. Někam se nesmělo, a když už se smělo, podíváme se, co za oponou náboženství vlastně je. A mnozí lidé nenašli, co hledali a zase odešli. Kromě toho měla řada lidí různé představy o životě církve ve svobodě: Někdo si myslel, že křesťanství obnoví veškerou mravnost, někdo se naopak bál černé totality, někdo byl přesvědčen, že univerzální komunistické učení musí být nahrazeno nějakým jiným univerzálním učením. A místo toho přišla pluralita, která už v Evropě samozřejmě je a u nás zcela logicky zdomácněla. V průměru je nynější stav religiozity u nás spíš navázáním na situaci v osmdesátých letech dvacátého století, než že by představoval nějaký přelom.

Myslíte tedy, že „vpád“ plurality zapříčinil, že se k tradičním náboženstvím hlásí čím dál méně lidí?

Současný stav je zhruba navázáním na rok 85 až 86 a ten nárůst při sčítání v roce 1991 vůbec neberu jako projev víry. Mluvil jsem s řadou lidí z malých obcí, se sčítacími komisaři, kteří ty lidi osobně znají a oni říkali, že kdo se tenkrát hlásil ke křesťanství, to mi mohly vypadnout oči z důlků. Byl to spíš výraz kulturní: „NE, Nejsem komunista.“ Jinak hlášení se k organizovaným církvím prostě klesá. Klesá v Rakousku, v Německu a klesá i u nás.

Vy osobně jste se po revoluci hodně zabýval sektami a alternativními náboženskými skupinami. Myslíte, že mohou být pro společnost nebezpečné?

Ne. Držím se toho, co říkají někteří lidé, že pro společnost jsou nebezpečné např. drogy, nikoliv sekty. Sekta může být nebezpečná pro jednotlivého člověka, když ho zbaví svobody, když ho uvede do nějaké těžké závislosti. A takové případy samozřejmě jsou. Sekty jsou v zásadě záležitostí velkých měst nikoliv venkova. S výjimkou Svědků Jehovových.

Tzn., že jsou daleko nebezpečnější pro jedince v krizi než pro společnost...

Ano. Toho jedince nebudu podceňovat nebo mi ho bude líto, když mu pobourá život, ale nebezpečí v širším slova smyslu bych v nich neviděl.

Jací lidé jsou k sektářství náchylnější?

Kdybych to měl říci jednou větou, tak člověk, kterému něco podstatného chybí. A ještě nebezpečnější je, když to, co mu chybí, nemá pořádně definováno.

Vezměme konkrétní příklad. Jsem muž po rozvodu a v rozvodovém řízení, protože jsem neměl mnoho času, jsem ztratil práci. Co mi sekta může konkrétně nabídnout?

Myslím, že nejste typickým soustem pro sekty. Třeba u Svědků Jehovových jsou to osamělí staří lidé a u řady novějších sekt, které sem přišly, jsou to často mladší lidé a lidé středního věku, kteří hledají nějaké společenství, do kterého by patřili. Nebo hledají duchovní naplnění a nevědí přesně, co by to mělo být. Navíc se velmi často cítí v životě nejistě.

Na co by mě tedy sekta mohla nalákat?

Ono je to dost rozdílné. Někomu dá sekta pocit zázemí, někomu pocit důležitosti a někdy je odpovědí na duchovní hledání, které si člověk nedokáže pojmenovat. Lidově řečeno má pocit, „že jo to TO ono“. Mluvil jsem s několika lidmi, kteří odešli z hodně extrémních skupin a žádný z nich nedokázal přesně pojmenovat, proč se k nim vlastně nekriticky připojil.

Takže sekta může mít i sociální rozměr a může suplovat vztahy člověka...?

Určitě. Když zapadnu do malého společenství, získávám jejich zázemí. A jestliže jsem členem sekty, na kterou se třeba i veřejně nadává, tak můj sociální status stoupne! Jsem mnohem zajímavější, než když pracuji ve čtrnáctém patře druhé dveře vlevo.

Slovo sekta ve svém významu vlastně znamená pouze odštěpek od většího náboženského celku. Jak je ale definována v odborné literatuře?

To je právě trápení. Protože slovo sekta je dnes běžně značkou pro všechno, co neznám a co je mi divné. Což je hodně nevědecká definice, ale často se s ní můžeme setkat. V odborné literatuře se výraz „sekta“ prakticky nepoužívá. Mluví se buď o nových náboženských směrech nebo o nezávislých skupinách. Je toho skutečně celá řada. Právě klasický výraz sekta jako označení něčeho, co se odštěpilo, pro řadu těchto skupin neplatí.

Takže nevidíte kauzální vztah mezi odlivem přívrženců od tradičních náboženství a přílivem k alternativním...?

Já bych v tom kauzální vztah neviděl. Spíše se na západě – a já pozoruji, že v České republice tomu není jinak - hovoří o trendu tzv. supermarketového způsobu víry. Já si do svého vozíčku naskládám ze všech možných informací, postupů a nauk, co se mi líbí.

Dají se dnešní sekty rozdělit na skupiny, které mají své kořeny hluboko v historii, a skupiny, které jsou produktem současnosti?

Záleží na tom, jak daleko a hluboko se díváme. Řada skupin vypadá, že jsou úplně nové – třeba scientologové – jiné souvisí ne s užitou, ale zneužitou psychologií. Jenže když jdete hlouběji, jsou to často staré gnostické myšlenky v novém rouše. Těžko se dá vymyslet nový nesmysl, ale velmi lehkou ho oblečete do zánovních šatiček.

Dají se sekty nějak systematizovat? A jaká kritéria by se přitom dala využít?

Musím říci, že v Evropě už se sekty léta nesystematizují. My máme u nás jednu výjimku v osobě kolegy Vojtěška, který se ve své poslední knize o systematizaci pokusil a já se s ním o tom přel. Dnes se spíš fenomenologicky popisují jednotlivé skupiny a nebo společné trendy, které jsou k vidění. Např. právě vyzobávání z toho, co mi z náboženství vyhovuje. Navíc těch skupin je tolik – mluví se o čtyřiceti, šedesáti, tisících na celém světě – že je těžko můžeme spočítat nebo systematizovat.

Pracoval jste při výzkumu sekt přímo v terénu? Proniknul jste do některých z nich?

Nepronikl jsem do nich jako tajný vyzvědač, ale znám mnoho lidí, kteří z nich odešli a nebo ještě častěji k nim vstoupil někdo z blízkých a snaží se v situaci orientovat. Takže určitě nemám informace jen ze studií a knih.

Dělal jste např. scientologický test?

Ten jsem sice nedělal, nicméně jsem si ho dobře prohlédl a zas nemám tolik času, abych mu ho mohl a chtěl věnovat.

Myslíte, že výsledky takových testů mohou mít nějaké opodstatnění?

Psychologové říkají, že je to test dost nesmyslný. A navíc na vyhodnocení tak širokého testu musí mít člověk vzdělání a nejen nějaký krátký kurz. Jeden můj kamarád si ale čas udělal a test provedl dvakrát na dvou různých scientologických místech. Dvakrát ho vyplnil a dvakrát mu z něho vyvěštili něco jiného. Ale vždycky mu v podstatě řekli, že je milý člověk, kterému něco chybí, co mu oni poskytnou. Krásné je, že mu z jednoho testu „vyzkoumali“, že potřebuje zlepšit komunikaci a on je přitom strašně ukecanej.

Vedete na Katolické teologické fakultě Katedru pastorálních oborů, čím se zabývá?

Zatím má katedra trochu nesourodý charakter, protože obsahuje něco od tělocviku přes psychologii až po právo, pastorální teologii nevyjímaje. A tím, že jsme relativně malá fakulta, je nás na katedře z každého oboru jen po jednom.

Já osobně doufám a jsem přesvědčen, že se v budoucnosti k nějakému společnému tématu dopracujeme. Ale zatím o katedře jako celku dost dobře mluvit nelze. A to i třeba kvůli mnoha personálním střídáním, která na fakultě v posledních třech letech proběhla.

Ví se o vás, že rád jezdíte do Tater... Které z vrcholů jste zdolal? Byl jste třeba na Gerlachu?

Nene, na Gerlachu jsem nebyl a na Gerlach nepůjdu. A to jak pro stáří a věchost, tak i proto, že z Gerlachu není celkem nic vidět. Ale musím udělat kající doznání. Chtěl jsem letos do Tater jet, a pak mě jedni přátelé pozvali k moři a horám byl konec. Měl jsem z toho pak psychické trauma, že jsem hory v těžkých chvílích po nedávném požáru opustil, ale u toho moře mi bylo ohromně dobře a doufám, že příští rok stihnu obojí.

A potkal jste někdy medvěda? Nebo kamzíka...?

Myslíte na horách nebo u moře...? Ale vážně. Kamzíků jsem viděl skutečně hojně a zblízka, s medvědem jsem zatím neměl tu čest a ani mi to nechybí. Jednou jsem však viděl z poměrně malé vzdálenosti sviště, což byl pro mě vzácný okamžik, protože svišti jsou poměrně plaší.

PETR SVOBODA